

zahvaljuje cenjenemu občinstvu, ki je doma na Belo nedeljo, kakor tudi na praznik 4. tega meseca pri ponovitvi v Gornjemgradu, v tako lepem številu prisostvovalo prireditvi opere »Veseli kmetič«. Zahvala naj velja tudi vsem neutrudljivim igralcem ter igralkam, posebej še bratoma Joškotu in Ivanu Časl za njih trud pri učenju te nelahke igre. Katoliška prosveta naj živi!

Rečica ob Savinji. Odkar sem naročnik »Slovenskega Gospodarja«, mi je najljubši dan v tednu četrtek, ko mi pošta dostavi vaš list, katerega z vso pazljivostjo prečitam. Od vseh strani se slišijo tožbe o neznosni krizi, ki nas mori, od nas pa so pretožbe bolj redke. Mogoče bi kdo mislil, da se nam dobro godi, pa ni tako. Res je, vsega je dosti, toda po trgovinah, samo njega (denarja) od nikoder ni. Dobro se spominjamo časov pred par leti, ko smo vsi živeli res človeka dostojno življenje. Pa tudi takrat niso bili vsi zadovoljni, ter so si želeli boljše, pa prišlo je baš nasprotno.

Nazarje v Savinjski dolini. Zalostno novico so napovedali naši zvonovi dne 4. aprila, oznanjujoč, da je umrla v 75 letu starosti po kratki bolezni vsem priljubljena in miroljubna gospodinja Breznik Marija, po domače Mlinerca v Zlabru. Pokojna je bila vdova osemnajst let; med tem časom je doživela veliko bridkih izkušenj, kajti gospodarila je sama do smrti. Imenovana je bila vzorna krščanska žena, ljubila je mir, s sosedi je živela v lepi slogi, rada je vsakemu pomagala, kolikor je bilo v njeni moči, dobra društva je rada podpirala. Da je bila priljubljena, je dokazal dan njenega pogreba z velikansko udeležbo ljudstva, tri gasilna društva so se udeležila pogreba z zastavami. Ko je ob odprtem grobu govoril domači g. župnik, je bilo solzno vsako oko. Blaga mamica, počivaj v Gospodu! Tolažba domačim, da se vidimo nad zvezdami. Dne 8. aprila smo izročili materi zemlji najstarejšega moža iz naše župnije, 90 let starega Dobrovc Matevža, po domače starega Zlabornika. Pokojni je bil oče župnika Jožefa Dobrovc, ki je že pred 5 leti umrl v Črni v Mežiški dolini. Rajni oče je bil miroljuben in skrben gospodar; ljubil je treznost, sovražil alkohol. Lahka mu zemljica!

Božna pri Gornjem gradu. Na velikonočno nedeljo, ko je naš božji Zveličar šel v svojo slavo, je tudi, kakor upamo, blaga krščanska žena Ana Zmavc, mati vč. g. Jož. Zmavc, katerega v Trbovljah, šla v nebeško slavo. Bila je zelo dobra in usmiljena do revežev, da je neka tukajšnja žena, ko je slišala o njeni smrti, rekla lepe besede: »No, zdaj je pa umrla mati ubogih.« Posebno jo je veselilo, če je prišel v njeno hišo kak duhovnik. Imela je tako lep in veličasten pogreb, kakršnega še ni bilo v tej župniji; bilo je sedem duhovnikov in skoraj tolika množica ljudstva, kakor na dan farnega patrona sv. Petra. Naj se v nebesih veseli božjega obličja!

Vprašanja in odgovori.

F. A. v H. Ali nedeljski Slovenec daje odgovore le naročnikom? — Ne, čitateljem. Lahko pišete!

Z. Št. v R. Kje se kupujejo semena? — Čitajte naše inserate! Berdajs v Mariboru.

F. H. v H. Ali za banovinsko koruzo občina lahko terja kuluk? Ali bomo res morali vrniti agrarno zemljo? Kako bo z vinotoči? — Glede banovinske koruze, če je prišla, da se zastoj deli revežem, nam ni znano, da bi bil pogoj ta, da mora dotični na kuluk. Poglejte na občini določila za razdelitev! — Agrarne

zemlje ne bo treba povračevati! — Glade vinotočev ne bomo v vsaki številki pisali! Počakajte teden dni, da bo novi zakon, ki bo objavljen in si ga shranite!

F. J. v K. Starši so prodali neugodno, ali lahko spremenijo? — Če so prodali pod polovico vrednosti in se niso zavezali; tudi v tem slučaju velja pogodba, ki se lahko izpodbija, ampak le sodnijsko.

A. K. Š. L. Moje kobilo so zapisali med zapuščino mojega sina. Ali to lahko storijo? — Ne. Vi morate pri zapuščinskem sodniku položiti izjavo, da je kobila vaša. Ako ostane zadeva sporna, morate pa tožiti, če se splača.

J. Š. v O. Ali mora ubijalec mojega sina dati tudi v denarju odškodnino, ker imam veliko škodo? — Ko je bila razprava, se je kazni določevala. Gotovo je tudi odškodnina poleg! Vprašajte sodnijo, kjer je bil obsojen, kaka je obsodba.

Sk. I. S. Kje se dobi viničarska knjiga? — Na občini. Prodaja pa jih tudi Tiskarna sv. Cirila.

Glede Vzájemne pomoči sporočamo številnim vpraševalcem, da je prijavila likvidacijo.

N. K. v Št. J. Ali obstoja za zobotehniko tarifa? — Obstoja. Ako se vam zdi predrago, zahtevajte pismeno potrdilo o čem se je toliko plačalo.

A. R. v P. Poglejte pravilnik o zavarovanju v božični številki. Naslovnik, to ste vi, dobite.

J. L. v P. Ali me lahko čisto razdedinijo, če sem premožen? — Ako imate svoje bogastvo od drugod in ne kot delež na dediščini, vas ne morejo po materi v celoti razdediniti.

E. Š. v Č. Prodala sem pol hiše in pol kuhinje, da si postavi svoj štedilnik; zdaj pa nočem! — To je pa čudna kupčija! Pogodba, kakor ste jo popisali, je neveljavna.

I. V. v R. Koliko Din je 10 avstrijskih krajcarjev? Ali lahko tožim Higijenski zavod v Ljubljani? Ali moram za poravnavo imeti zastopnika, da dobim svoj denar? — Prvo: Kolikor je baker vreden, skoro nič. — Drugo: Lahko tožite, če je higijenski zavod priznal cesijo. Tretje: Ni treba advokata, ne zbornice industrijcev, ampak samo v dvojnem prepisu prijavite sodišču svojo terjatev proti trgovcu, ki je v poravnavi. Koleki: 5, in na vsak prepis po Din 2.—

Vprašanja brez točnega naslova — romajo v koš!

P. R. S. v Sv. Fr. Neka rejenka, ki je šla po svežu, se je vrnila in zahteva posestvo, češ, da ji je bilo obljubljeno. Oni, ki je obljubil, je pa prodal in umrl. Rejenka ima vknjiženih 300 kron in zahteva 3000 Din. Ali so njene zahteve upravičene? — Ne. Obljuba ni nič, če ni zavarovana pogodbeno pred pričami ali z vknjižbo. Kar ima vknjiženo, to je 300 kron z obrestmi vred, ki so vknjižene, vplačajte na sodišču in zahtevajte, da da potrdilo in podpis za izknjižbo. 3000 Din nima pravice zahtevati.

I. N. v V. Kako naj plačam dediče, ko je posestvo polovico manj vredno kot je bilo pred dvema letoma cenjeno? — Počakajte na zakon o zaščiti kmeta.

L. K. v Š. Imam vrednostne papirje, ki sem jih kupil pri Jovan Buloviču. Ali veljajo? — Originalni papirji veljajo. Pokažite jih kje v banki, da igrate, če niso že izžrebani in dobite od kuponov denar.

M. F. v P. Sin se je pred pričami zavezal plačati vse dolgove. V prevzemno pogodbo pa nismo dali. Ali je dolžen plačati? Je dolžen plačati, ker je ustmeno pogodbo že priznal s tem, da je več dolgov plačal. Trgovec bo terjati od vas, vi pa od sina. Lahko pa svojo

terjatev od sina trgovcu odstopite, pa bo terjati kar njega.

K. J. v B. Zakaj pri prodaji krme vojaštvu odtegnejo 1? — To je prometni davek, ki ga je treba pri vseh dobavah državnim uradom plačati.

Strašno trpljenje ruskega naroda.

Nemški inženir Vilhelm Melhert je bil v tajni službi ruske Čeke in kot tak v važnih zadevah poslan v London in Newyork. Ker se je pa te ogabne službe naveličal, je hotel tajno pobegniti. Toda vodja Čeke v Arhangelsku, Balkanov, je beg preprečil ter ga je obsodil, da mora iti v koncentracijski tabor pri Arhangelsku. Bil je v taboru No. 2 in nazadnje v taboru pri Pinegi. Od tu se mu je posrečilo pobegniti v domovino. Vilhelm Melhert vse to prav živo in silno zanimivo popisuje v mnogih številkah velikega ruskega lista »Vozroždenie« v Parizu. Mi vse drugo opustimo, le silno trpljenje ruskega naroda v barakah koncentracijskih taborov hočemo kratko opisati. Vse, kar je napisano v omenjenem listu, je Melhert sam videl in doživel, ker v taboru No. 2 je bil v pisarni, kjer je mogel vse izvedeti. Pri Pinegi pa je opravljal inženirsko službo. Ker se je smel bolj prosto gibati, je mogel pobegniti.

Opisuje strašno bedo jetnikov koncentracijskega tabora No. 2 pri Arhangelsku. Jetniki sekajo po zimi pri 40 stopinjah mraza, stoječ do kolena v snegu. Vsak je dolžan dovršiti svoje dnevno delo od 4 do 6 kubičnih metrov. Rano zjutraj, ko je še celo tema, gre partija na delo. Delata po dve skupaj; eden seka, drugi odsekava veje. Tako gre delo do poznega večera, dokler ni naročena količina gotova. Jetniki so gladni, slabo obuti in oblečeni, zato ne morejo vzdržati dolgo in umirajo kot muhe. Mnogi se sami končajo, obesijo, odsekajo si prste, vlivajo vodo v čevlje, da bi jim noge zmrznile. Zlasti ženske si pogosto odsekavajo prste. Vsi jetniki v taboru bolehajo na skorbutu. Vsak dan staroste barak naznanijo vodstvu tabora, da je nekaj desetnih ljudi umrlo.

Kateri omagajo pri delu v lesu, jih zagrebejo kar pod sneg in šele pomlad jih zakopljejo v jamo. Ko skopni sneg, se vidi pokrajina posejana z mrtvimi trupli. V vseh severnih ruskih lesovih je na tisoče mrtvecev, katere zagrebejo v zemljo kot živali. Sovjetska oblast prepove, da bi se delal hribček nad grobom, zemlja se mora poravnati. Če dosti jetnikov umrje in ni več delavcev, pride nov materijal, za to skrbi Čeka. Sem pošiljajo kulake = velike kmete, ki se nočejo vpisati v kolhoze, kazake in tudi precej stare inteligence. Te čaka tukaj gotova poguba. Kako bodo delali taki ljudje po 10 ur na dan pri 40 stopinjah mraza? V Arhangelsk so prihajali tujezemci Angleži, Amerikanci in drugi, ki so kupovali les. Pogledati so hoteli tudi tabor No. 2. Ker so pa tam videli silno bedo, nesnago itd., je bilo sovjetskih mogotcev sram. Za to so v Moskvi sklenili preseliti vse

Jetnike tabora v drug kraj, tabor N. 2 pa so preuredili za druge namene.

Nihče ni vedel, kam bodo šli. Vse jetnike so odposlali iz tabora, šli so in prišli zvečer do neke postaje blizu Arhangelska. V hudem mrazu in slabi obleki so čakali celo noč na vlak. To noč je umrlo na poti in pri železniški postaji 115 ljudi. Nihče se ni za nje pobrigal. Prvi vlak je prišel šele zjutraj. Ubogi ljudje so vstopili v nezakurjene vozove. Tri dni in tri noči so nagali jetnike v vagone. Med tem časom so čakali na prostem in so se greli pri zakurjenih gromadah.

Šest dni so se peljali po železnici do postaje Pinega Perm — Kotlaške železnice. To je bila šestdnevna vožnja gladu in mraza. Bilo je v vsem 30 vlačkov s človeškimi tovorji. Zgube so bile: 235 ljudi je umrlo, 310 je bilo ozebljih na nogah, rokah, ušesih ali drugače, nekoliko stotin jih je zbolelo na tifusu. Zgube so znašale 5 do 6 odstotkov, kar so čekisti smatrali za normalno. Postaja Pinega je v velikanskem lesu. Tja v silno gozdno puščavo so poslali sovjetski rablji čez 20.000 ljudi pri 40 stopinjah mraza in so jim rekli: sami delajte svoj tabor z lastnimi močmi. Za prvo silo so napravili začasne kolibe iz vej in mladih dreves, da bi bili vsaj pokriti pred silnim mrazom. Zanetili so ogenj — grmade in okrog njih se je zbralo na tisoče ljudi.

Teško je pozabiti to mračno sliko: V lesu okrog gorečih grmad leže moški, ženske, starci, mladina in otroci. Izmučeni od gladu in mraza mislijo samo na to, da bi se rešili, četudi za ceno življenja, nadčloveškega trpljenja. Eni dremljejo kot bi na vse pozabili. Ti ne vstanejo več. Jutri jih bodo črtali iz zapisnikov. Drugi poskušajo oživiti zmrzle ude, drgnejo s snegom noge, prste, lica, a najbolj krepki delajo kolibe.

V teku petnajstih dni so jetniki organizirali svoje lastno prisilno delo. Zgube vsled umiranja so bile strašne. Zdelo se je, kakor da bi vsi skupaj s stražo in načelnikom tabora bili obsojeni na smrt. Potem so začeli delati stanovanja za služabnike in barake. Vilhelma Melherta so postavili za inženirja. Barake so delali po zgledu arhangelskega tabora. Narejene so bile iz smrekovih in borovih desk, in sicer ena za tisoč ljudi.

Kakor znano, se je začel leta 1928. boj zoper kulake = velike kmete. Na stotisoče kmetov je bilo izgnanih iz svojih domov. Iz vseh gubernij Rusije so jih gnali na sever in v Sibirijo. Nihče ni pomislil, kam dejati to ogromno maso ljudi. Sovjet. vlada je brezbržno izjavila, da želi uničiti razred kulakov, a prej jih še hoče izrabiti za delo, potem — naj poginejo. Barake so bile vedno prenapolnjene. Kadar so prišle nove partije, so jih začasno namestili kar na goli mrzli zemlji pod deskami za spanje. Dostikrat se je zgodilo, da so sledeče jutro izpod desk vlačili mrljice.

V vsakem taboru sta dva ravnatelja: »beli« in »rdeči«. »Beli« je strokovnjak in skrbi za gospodarstvo tabora, »rde-

či« ima skrb za stražo, vohuni in kaznuje. Je vedno agent Čeke in ima oblast sam od sebe kaznovati s smrtno kaznijo. O 5. uri zjutraj se jetniki buče na delo. Za zajutrek imajo posodico vroče vode in ržen kruh. In to je vse, kar dobe za celih osem ur prisilnega dela v lesu. Vsak vzame seboj kratec kruha. Po osmih urah prisilnega dela, ko je »norma« izpolnjena, prejme jetnik v kuhinji kilo kruha in posodo ribje juhe, to naglo povzije in se vleže smrtnotruden na gole deske.

Strašno je življenje nesrečnih ruskih ljudi v teh lesovih in v tem blatu, strašne so njihove muke in trpljenje. Melhert pravi, da njemu ni bilo tu obstat, ki je imel nekaj svobode in boljše hrano, kaj še le drugi, s katerim so delali kakor s sužnji! Na tisoče in tisoče ljudi je leglo v grob v teh neprehodnih lesovih in v tem strašnem blatu!

Končuje pa inženir V. Helhert svoj opis približno takole: »Pogosto sem mislil, če me Gospod reši iz te ječe in bom spet prišel v človeško družbo, da bom v mestih pozval narod in bom vse povedal, kar so videli moje oči in slišala moja ušesa. Zaklical bi vsem Evropejcem, sinovom krščanske omike, ki kupujejo sovjetski les, ali vedo, koliko ljudi umrje vsak dan, vsako uro v sovjetskih taborih, kateri opravljajo prisilno delo? Čekisti delajo z ljudmi grše in hujše kot s psi, in sicer le radi tega, da bi se predelalo več lesa, kateri bi se prodal v inozemstvu za dobro valuto, da bi se napolnila boljševiška blagajna. Ali ne vedo ti »džentleman«, da je vsako bruno, vsaka deska, katera se na ladajah prepelje v London, New York ali Amsterdam, polita s krvjo in solzami mučenikov, ki opravljajo suženjsko delo v arhangelskih, vjatskih, kermških in vologodskih lesovih? O dobro vedo, vedo, a maše si ušesa in zapirajo oči.«

In mi bi še pristavili: Nekateri hvalijo sovjetsko gospodarstvo in pišejo, da v tem oziru še samo Amerika prekaša sovjete. Ali pa tega ne vedo, koliko stotisočev ljudi je že umrlo vsled tega gospodarstva? Na desetine in desetine koncentracijskih taborov je v severni Rusiji in v Sibiriji. Na stotisoče ljudi je v teh taborih, ki predelujejo les za izvoz, n. pr. samo pri Čižovki je tabor za 70.000 prisilnih delavcev. In vsi ti ljudje so pri strašnih pogojih, ki jih zahtevajo moskovski rablji, obsojeni večinoma na smrt. Naši delavski listi grome zoper kapitaliste, ki stiskajo delavce ter jih slikajo kot krvosese. Pri tem pa hvalijo sovjetsko gospodarstvo, ki se ga drži kri stotisoče slovenskih bratov, žrtev sovjetskega trinoštva. Je li to pravično? Ali se ne pravi to zamlčavati resnico in zapeljevati čitatelje na napačni tir? Sploh pa številkam, s katerimi se baha sovjetsko gospodarstvo, ne smemo verjeti, ker je po izjavi inženirja Melherta 25 do 50% potvorjenih. Sovjeti se lahko hvalijo le s trinoštvom, ovaduštvom, bedo in pomanjkanjem, ki vladá v vsej Rusiji.

A. K.

Porast prebivalstva.

Zdravstveni oddelek Društva narodov je ugotovil porast ljudskega gibanja v Evropi, Avstriji (z Novo Zelandijo) in na Japonskem. Natanč o je ugotovljena ena tretjina celotnega prebivalstva na svetu. Zaključek ogromnega dela izkazuje zanimiv pregled razmerja med številom rojstev in smrtnih slučajev v posameznih pokrajinah od začetka tega stoletja.

Z omenjeno statistiko je dokazano že znano dejstvo: število rojstev več ali manj povsod nazaduje. Edina Japonska je v tem oziru izjema, ker izkazuje znaten porast rojstev. Francija je bila skozi leta glede rojstev v svetovni statistiki na zadnjem mestu, pa so jo že sedaj prekosile: Angleška, Avstrija, Švedska, Norveška, Estlandija ter Švica.

Smrtni slučajji so v primeri s predvojno dobo najbolj padli na Ruskem, v Španiji ter Italiji. Tudi Čehoslovaška, Avstrija, Ogrska in Nizozemska izkazujejo znižanje umrljivosti. Angleška, Danska ter Belgija se danes lahko ponašajo s prav neznatnim zmanjšanjem umrljivosti.

Statističarji so vzeli leto 1928 kot mejnik za preizkušnjo razmnožitve prebivalstva na svetu in v tem letu se je dvignilo prebivalstvo Evrope (brez Rusije) za 3 milijone. Od te številke odpade največ na Poljake, Nemce in Italijane s 400.000, Rumune, Špance ter Angleže s povprečno 250.000. Z vsoto 100 tisoč sledita še Čehoslovaška ter Nizozemska.

Japonska napreduje letno glede rojstev za 900.000, Avstralija pa za 850 tisoč.

Raznoterosti.

Krompir in šunka za naročnino. Na zborovanju lastnikov časopisov osrednjega zapada, ki se je vršilo v Chicagu, je upravnik nekega podeželskega časopisa objavil, da je zopet prišla v sedanjí krizi v modo stara navada, da podeželsko prebivalstvo vsled pomanjkanja denarja plačuje svoje časopisje v naravnih pridelkih, kakor so krompir, repa, zelje, meso itd. Še steklenico vina, in uredniki takih listov bodo imeli najlepše življenje.

Kaj je v človeškem telesu. V človeškem telesu (v normalnem) je toliko masti, da bi iz nje lahko nakuhali 7 kosov mila, iz železa pa, ki ga ima telo v sebi, bi lahko napravili srednjevelik ključ. S sladkorjem bi si lahko osladili porcijo popoldanske kave. Če bi pa celo telo industrijsko izkoristili, bi dobili vrednost telesa, reci in piši: 57 dinarjev.

Listnica uredništva. Ribnica: Pisali ste s svinčnikom; take pisave stavec ni dolžan brati, ker se pri tem preveč zamudi. Ob drugi priliki, prosimo, pišite s črnilom, in sicer samo na eni strani. Pozdravljeni!

*